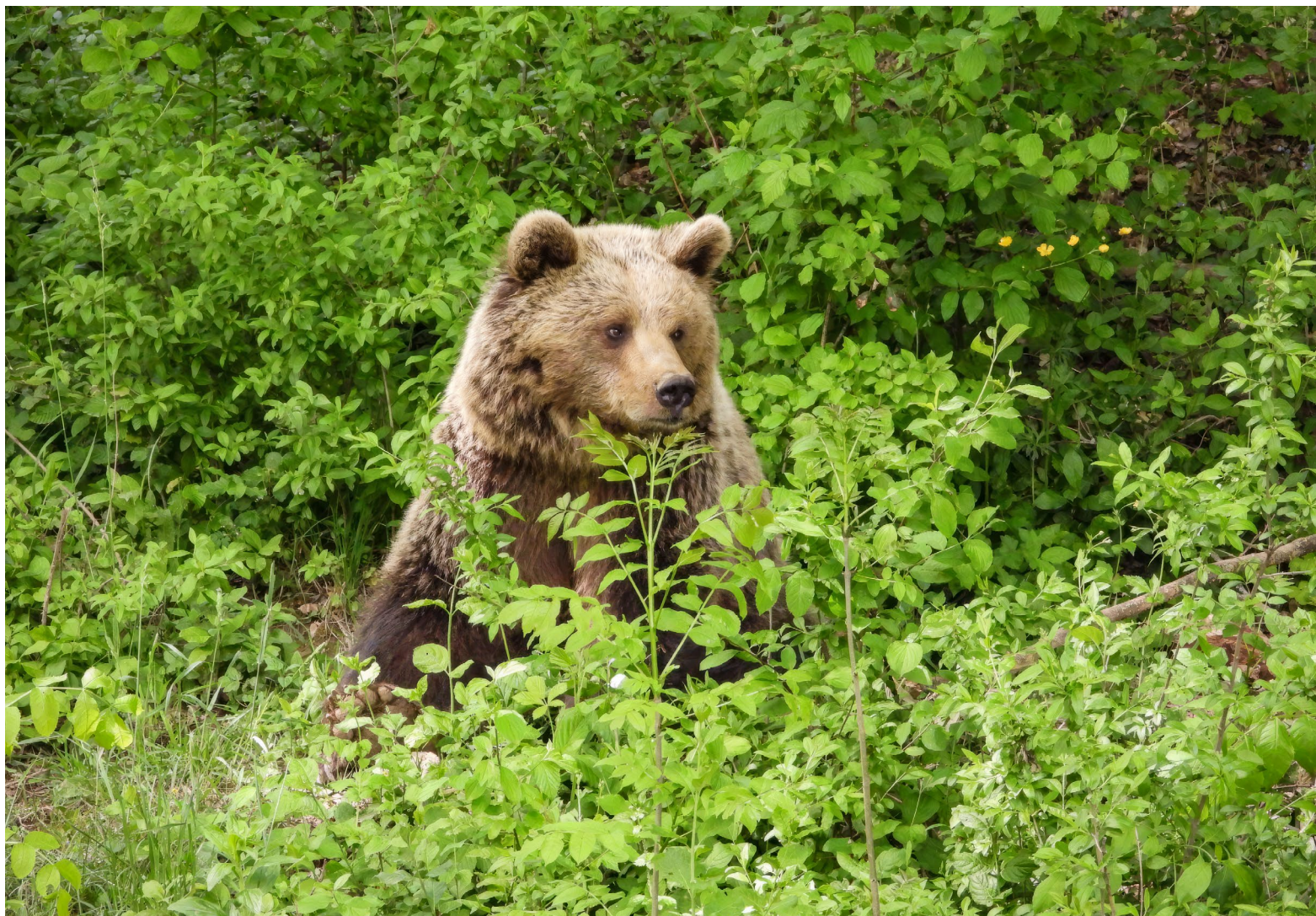

Co ovlivňuje postoje veřejnosti k velkým šelmám?

Eliška Mlčochová

Velké šelmy se v posledních 20 letech vrací do krajiny České republiky. Konkrétně se jedná o rysa ostrovida, vlka obecného a medvěda hnědého. V současnosti se všechny tři zmíněné druhy trvale nacházejí především na pomezí českých a slovenských hranic, a to z důvodu postupné přirozené migrace od našich

východních sousedů. Návrat těchto predátorů přináší benefity i úskalí. Mezi pozitiva patří bezesporu jejich role v ekosystému, které zahrnují zabránění přemnožení některých druhů, lovení nemocných jedinců a konzumaci uhynulých zvířat.

Obr. 1: Medvěd hnědý. Foto Michal Haring

Jejich návrat však obnáší také konflikty. I když je z přírodovědného hlediska přítomnost šelem v krajině žádoucí, v praxi často naráží na ekonomické a bezpečnostní obavy obyvatel, kteří s nimi sdílejí společný prostor. Čistě biologická data a legislativní ochrana k vyřešení těchto sporů mnohdy nestačí. Pro úspěšnou koexistenci veřejnosti a velkých šelem je proto nesmírně důležitá tolerance a postoj laické veřejnosti. Tu ovlivňují nejen osobní zkušenosti, ale především úroveň získaných znalostí.

Výzkum veřejného mínění

Otázkou, co formuje postoje Čechů k těmto druhům zvířat, se detailně zabýval nedávný sociologický výzkum spojený s diplomovou prací na téma Socio-ekologická gramotnost ve vztahu k ochraně volně žijících živočichů (Mičochová 2026). Praktická část výzkumu byla provedena metodou smíšeného designu. Zapojilo se do něj celkem 529 respondentů laické veřejnosti z městského a venkovského regionu. Venkovský region byl zvolen tak, aby se v něm vyskytovaly všechny tři české velké šelmy. Osloveno bylo také 5 expertů z oblasti ochrany přírody. Cílem šetření bylo zjistit, jak různé skupiny obyvatel vnímají šelmy v krajině, odkud čerpají informace a jak je možné zlepšit koexistenci se šelmami a komunikaci mezi odborníky a veřejností.

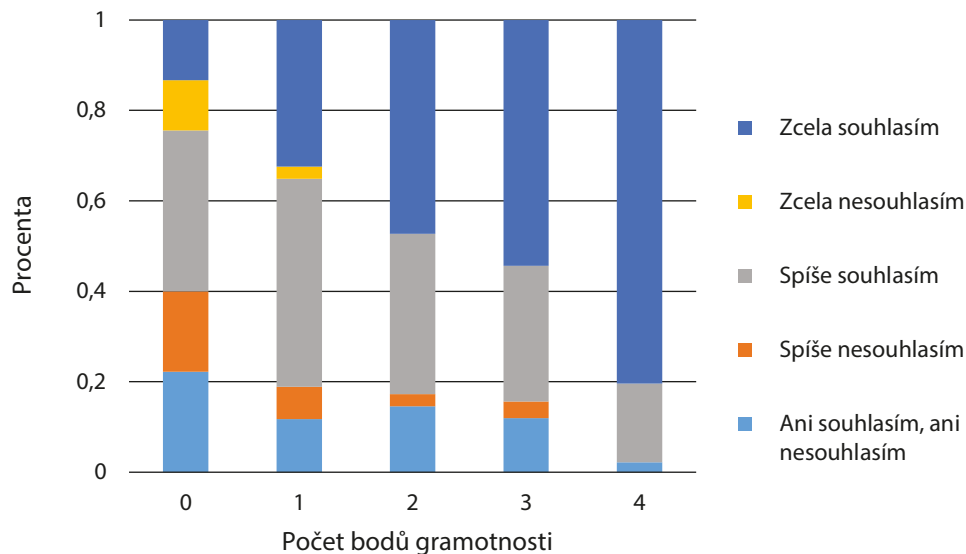
Vliv socioekologické gramotnosti na postoje

Výsledky výzkumu jednoznačně potvrdily, že zásadní vliv na akceptaci velkých šelem má takzvaná socioekologická gramotnost. Tedy to, co ví lidé o daném tématu a jak zpracovávají informace. Nejedná se pouze o to, zda člověk umí vyjmenovat biologické znaky medvěda, vlka nebo rysa. Jde o ucelený soubor hodnot, postojů a kompetencí, který určuje, nakolik lidé chápou reálné vztahy mezi společností a přírodou a nakolik rozumí ekosystémovým funkcím šelem v přírodě. Úroveň této gramotnosti byla hodnocena na škále od 0 do 4 bodů, přičemž průměrný výsledek veřejnosti činil 2,20 bodu, což indikuje poměrně značnou roztržnost znalostí a prostor pro zlepšení.

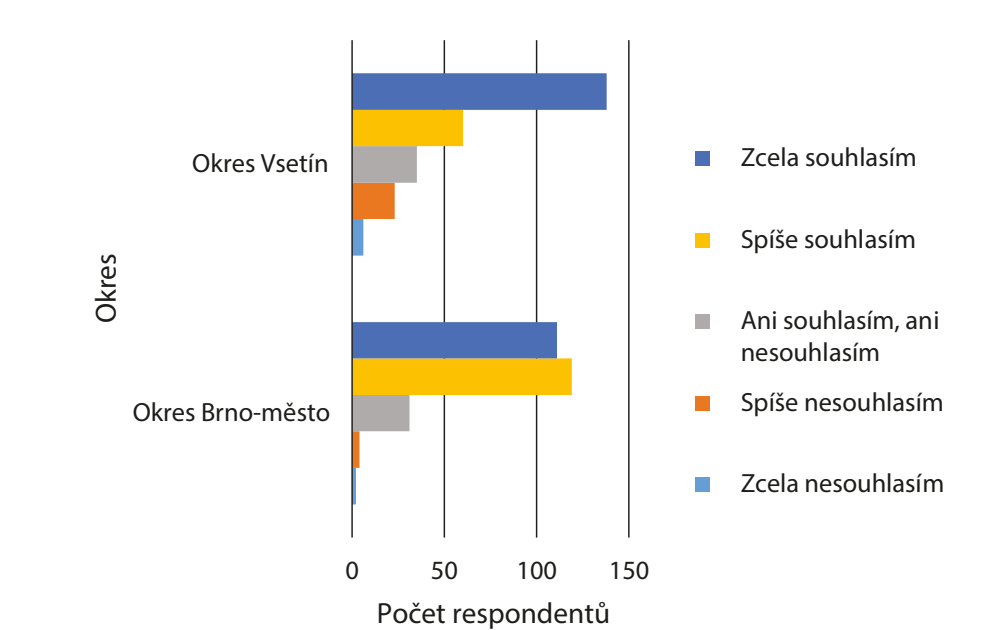
Vyšší vzdělanost a znalost souvislostí vede k pozitivnějšímu vnímání a vyšší toleranci vůči predátorům. Zcela nejlepších výsledků dosahovali vysokoškolsky vzdělaní respondenti,

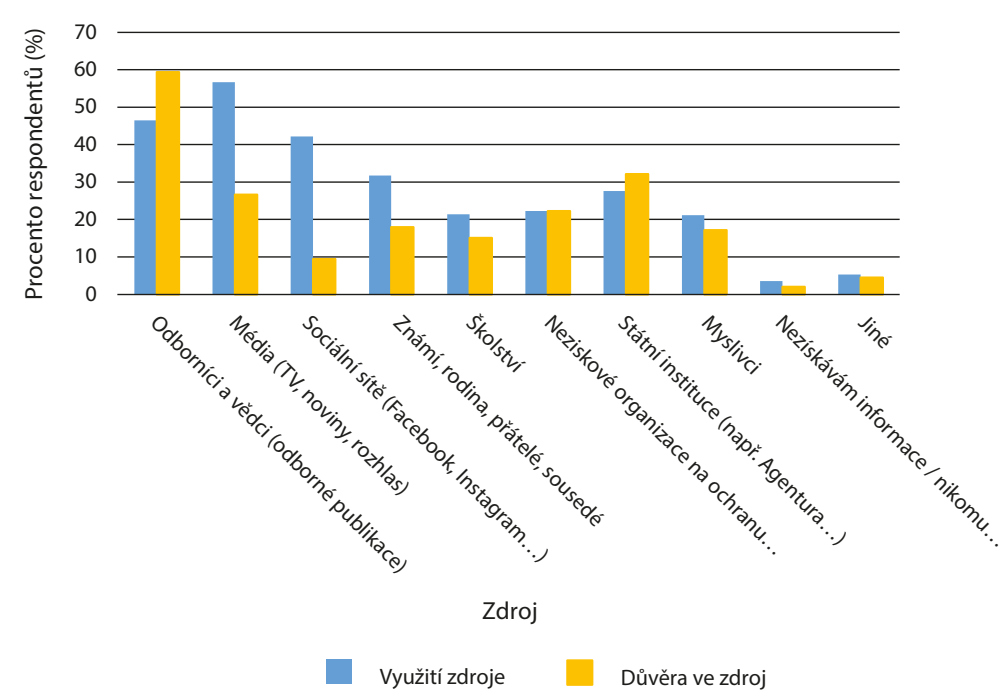
Obr. 2: Rys ostrovid. Foto Kateřina Hajdová

Obr. 3: Vliv ekologické gramotnosti na postoj k ochraně velkých šelem. Zdroj Mičochová (2026)

Obr. 4: Porovnání vnímání významu ochrany velkých šelem mezi respondenty z okresů Brno-město a Vsetín. Zdroj: Mlčochová (2026)

Obr. 5: Srovnání využívaných zdrojů informací a míry důvěry v ně. Zdroj: Mlčochová (2026)

následování středoškoláky s maturitou. Naopak nejnižší úroveň gramotnosti vykazovali respondenti se středoškolským vzděláním s výučním listem. S rostoucím povědomím o funkcích šelem v krajině (například o tom, že šelmy aktivně pomáhají s přirozenou obnovou lesa) prokazatelně a strmě klesají negativní postoje k jejich ochraně. U respondentů, kteří v testu

gramotnosti dosáhli 2 a více bodů, vyhraněný nesouhlas s přítomností šelem z grafů zcela zmizel. Naopak osoby s nulovým povědomím volily nejčastěji negativní nebo neutrální postoj. Vyšší vzdělanost a hlubší znalost souvislostí tedy tvoří primární bariéru proti šíření neopodstatněného strachu a vedou k výrazně vyšší toleranci vůči predátorům.

Názory ve městě a na venkově

Zajímavé rozdíly odhalilo srovnání postojů obyvatel města (okres Brno-město) a venkovského regionu s výskytem šelem (okres Vsetín). Ukázalo se, že úroveň faktických znalostí je mezi oběma skupinami srovnatelná.

Zásadní propast ovšem nastává v postojích a v míře akceptace. Obyvatelstvo Brna si k šelmám zachovává spíše stabilní, i když celkově umírněnější pozitivní pohled. Pozitivní varianty odpovědí k ochraně šelem tu zvolilo přes 85 % lidí. Naopak venkovský region Vsetínska se vyznačuje mnohem vyhraněnějšími názory a silnou názorovou polarizací. Právě zde se nacházejí výrazní odpůrci ochrany šelem, což je pravděpodobně dáno tím, že lidé zde vnímají šelmy prakticky jako možné riziko pro sebe, svá zvířata a tak dále. Paradoxně se však na venkově nachází i obrovská část absolutních zastánců ochrany, přičemž absolutní souhlas zde deklarovala více než polovina lidí, tedy více než ve městě. Výzkum také odhalil jasné generační rozdíly. Nejsilněji vyhraněný nesouhlas zaznívá od lidí ve středním věku (40–49 let) a seniorů, zatímco nejmladší generace do 29 let se přiklání k neutralitě nebo jen mírnému nesouhlasu. Nesouhlas u lidí ve věku 40–49 let může být způsoben vnímáním šelem jako rizika, což potvrdila téměř polovina respondentů spadajících do této skupiny.

Zdroje informací a důvěra v ně

Dotazníkové šetření popsalo i takzvaný informační paradox. Data z 529 dotazníků ukazují, že lidé nejčastěji čerpají informace o velkých šelmách z masových médií, jako jsou televize, rozhlas či noviny, a ze sociálních sítí. Nicméně oběma těmto využívaným zdrojům projevují kriticky nízkou důvěru. Médii věří jen pětina dotazovaných, a sociálním sítím dokonce jen 49 osob, což je necelá desetina. Naopak nejvyšší míru důvěryhodnosti u veřejnosti mají odborníci, experti a vědci, jejichž poznatky ovšem širokou veřejnost neoslovují v dostatečné míře, protože u nich informace aktivně vyhledává jen menšina.

Výzkum zároveň boří známý mýtus o takzvané digitální propasti. Očekávalo se, že obyvatelé měst budou využívat sociální sítě více než venkovské obyvatelstvo, ale data prokázala opak. Obyvatelé Vsetínska využívají sítě k získávání

informací o šelmách častěji než lidé z Brna. Důvodem je pravděpodobně to, že digitální platformy v obcích sdílených s predátory převzaly funkci komunitního systému. Lidé je využívají jako prostor pro diskuzi o čerstvých pozorováních výskytu či o případných způsobených škodách. Pokud má navíc někdo osobní negativní zkušenost s konfliktem s velkou šelmou, plošně to nesnižuje jeho důvěru v odborné, státní či vědecké instituce.

Pohled odborníků na komunikaci s veřejností

Z kvalitativních rozhovorů s experty vyplynulo, že komunikace naráží na několik problémů. Pokud zmíníme dva nejčastěji zmiňované, tak se jedná o odbornou nesrozumitelnost a bagatelizaci emocí. Experti přiznávají, že veřejnost často trpí silným informačním deficitem. To v daném kontextu znamená, že lidé netuší, jak velká mají vlci teritoria, kolik skutečně uloví zvěře, a také jsou silně zasaženi pohádkami. Instituce však tyto mezery často vyplňují příliš akademickými informacemi. Odborníci takzvaně *přeceňují veřejnost* a podávají jim složitá biologická fakta místo srozumitelných zpráv. V případě, že instituce a ochranáři zlehčují přirozený strach místních obyvatel a projevují snahu o jeho logické potlačení, vede jejich konání k nedůvěře a odporu. Toto chování prohlubuje propast mezi veřejností a odborníky.

Co výsledky znamenají pro ochranu přírody?

Proč nestačí jen předávat fakta: Samotná biologická a statistická data postoje lidí nezmění. Mnohdy jsou pro ně složitá nebo nezajímavá. Byť to na první pohled nevypadá, ochrana přírody je především sociální záležitostí. Lidé jsou totiž ti, kteří tyto aktivity provádějí, finančně podporují a ovlivňují. Pokud chybí respektující dialog a dotčení lidé nemají pocit, že je jim nasloucháno, racionální argumenty je v mnoha případech nepřesvědčí.

Proč je potřeba pracovat s emocemi: Obavy lidí jsou z jejich pohledu reálné. Ačkoliv je strach ze zvířat často iracionální, utvářený dětskými legendami a mýty, ochranáři by neměli tyto pocity ignorovat. Nelze lidi přesvědčovat, aby velké šelmy začali milovat. Je klíčové strach nezlehčovat, volit empatický tón a soustředit se na

Obr. 6: Vlk obecný. Foto Michal Haring

praktická řešení, která obyvatelům ukážou, že je koexistence s těmito zvířaty bezpečná.

Proč mají význam regionální ambasadoři: Komunikace úředníků ze vzdáleného úřadu nemá v daných lokalitách takovou váhu. Informace nejlépe rezonují, pokud jsou předávány metodou takzvané peer-to-peer komunikace (tedy rovný s rovným). Z výzkumu vyplynulo doporučení zavést program lokálních ambasadorů. Pokud k místní komunitě mluví zkušený lokální chovatel, respektovaný myslivec či zemědělec, získá si u veřejnosti podstatně větší ohlas a respekt než cizí formální úředník z velkého města.

Proč je důležitá komunikace na sociálních sítích: Obyvatelé oblastí, kde se šelmy vyskytují, konzumují obsah sociálních sítí velmi často, ale sítě bohužel mnohdy šíří explicitní záběry útoků, které posilují paniku. Odborné státní instituce a neziskové organizace by proto měly opustit psaní strohých tiskových zpráv a detailních reportů a měly by přizpůsobit svou PR strategii modernímu digitálnímu prostoru. K vyvracení mýtů a šíření postupů prevence jsou ideální vizuálně atraktivní infografiky, explanační videa nebo inovativní zapojení takzvaných influencerů. Ti dokážou vědecké poznatky srozumitelnou cestou dostat i k mladší generaci, což podpoří dlouhodobý vzdělávací efekt. Navrhuje

se také upravit modely výuky přímo na středních odborných učilištích, jelikož tato skupina lidí disponuje nejnižší mírou socioekologické gramotnosti.

Pro budoucnost šelem nejsou důležité jen vhodné biotopy

Budoucnost volně žijících velkých šelem v našem regionu nezávisí primárně na ekologických podmínkách, ale na schopnostech společnosti tato zvířata tolerovat. Výsledky tohoto výzkumu jasně ukazují, že ochrana přírody musí být založena na vzájemném respektu, srozumitelném vzdělávání a získávání informací, které nepotlačuje přirozené lidské obavy. Ke stabilní koexistenci vede cesta skrze naslouchání, empatii, maximálně transparentní systém kompenzací a cílené zvyšování socioekologické gramotnosti veřejnosti. Velké šelmy nejsou pouze tématem do učebnic biologie, ale představují především komplexní environmentální a sociologické téma, jehož úspěšné zvládnutí závisí na toleranci, vzájemné komunikaci a ochotě ke kompromisům napříč celou společností. ■

Seznam literatury najdete na www.casopis.ochranaprirody.cz